

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta tehdyn sopimuksen ja sen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta tehdyn sopimuksen ja sen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 97/2022 vp): Asia on saapunut laki-valiokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Anne Hartoneva, oikeusministeriö
- johtaja Natalia Ollus, YK:n yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipoliitiikan instituutti (HEUNI)

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ulkoministeriö
- valtiovarainministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivaa Euroopan kriminaalipoliitiikan instituuttia (HEUNI) koskevaa lakia. Ehdotettujen lakimuutosten tavoitteena on ajantasaistaa vanhentunutta lainsäädäntöä. Keskeiset ehdotukset koskevat HEUNI:n itsenäisyyden ja riippumattomuuden vahvistamista, eräiden virkamiesoikeudellisten ja hallinnollisten säännösten uudistamista, asetuksenantovaltuuden muuttamista perustuslain 80 §:n vaatimusten mukaiseksi sekä eräiden teknisten nimimuutosten huomioimista.

Koska asetuksenantovaltuussäännös ehdotetaan muutettavaksi kauttaaltaan, esityksen liitteenä on luonnos uudeksi valtioneuvoston asetukseksi, jolla kumottaisiin nykyinen HEUNI:a koskeva asetus.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2022 vp

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI) on perustettu vuonna 1981 Suomen ja Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) välisellä sopimuksella (SopS 41 ja 42/1982). Sopimus on saatettu voimaan lailla (582/1982), joka sisältää instituutin aseman ja hallinnon järjestämistä koskevia säännöksiä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan voimaansaattamislakiin muutoksia, jotka ajantasaistavat sääntelyä ja lisäävät instituutin itsenäisyyttä ja riippumattomuutta. Saadun selvityksen mukaan ehdotetut muutokset eivät ole ristiriidassa Suomen ja YK:n välisen sopimuksen ja sen vaikiintuneen soveltamiskäytännön kanssa.

Lakivaliokunta pitää hallituksen esitystä kannatettavana ja puoltaa siihen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä vähäisin muutosehdotuksin.

Johtajan nimittäminen määräajaksi

HEUNI:n henkilökunnan virka- ja työsuhteisiin sovelletaan Suomen lainsäädäntöä. Hallituksen esityksessä on ehdotettu eräitä virkamiesoikeudellisia täsmennyksiä, jotka perustuvat yleisen virkamieslainsäädännön kehitykseen.

YK:n kanssa solmitun sopimuksen mukaan HEUNI:n johtajan nimittää hallitus neuvoteltuaan YK:n pääsihteerin kanssa. Sopimuksessa ei määrätä johtajan viran täyttämistä vakinaisesti tai määräajaksi. HEUNI:sta annetun asetuksen (630/1982) mukaan johtaja nimitetään määräajaksi, enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Hallituksen esityksen liitteenä on luonnos institutista annettavaksi uudeksi valtioneuvoston asetukseksi. Sen mukaan instituutin johtaja nimitetään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan (5 §:n 2 mom.).

Nimittämisestä määräajaiseen virkasuhteeseen ja nimittämisestä määräajaksi virkaan säädetään valtion virkamieslaissa (750/1994). Kyseisen lain 9 a §:ssä säädetään valtionhallinnon ylimmän johdon nimittämisestä viiden vuoden määräajaksi. Joidenkin valtion virkojen osalta määräajaksi nimittämisestä on säädetty muualla lainsäädännössä. Esimerkiksi vanhusasiavaltuutetun nimittämisestä viiden vuoden määräajaksi säädetään vanhusasiavaltuutetusta annetussa laissa (753/2021, 2 §) ja tiedusteluvalvontavaltuutetun nimittämisestä vastaavaksi määräajaksi tiedustelutoiminnan valvonnasta annetussa laissa (121/2019, 6 §).

Lakivaliokunta pitää perusteltuna, että HEUNI:n johtajan nimittämisestä määräajaksi säädetään voimaansaattamislaisissa. Tämän toteuttamiseksi se ehdottaa lakiehdotuksen 5 §:n ensimmäisen virkkeen täydentämistä. Valiokunnalla ei ole huomauttamista määräajan pituuteen ottaen huomioon valtion virkamieslain 9 a §:ssä sekä esimerkiksi edellä todettuja valtuutettuja koskevilla laeilla säädetty.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 97/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta tehdyn sopimuksen ja sen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta tehdyn sopimuksen ja sen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain (582/1982) nimikkeen ruotsinkielinen sanamuoto sekä 2—6 §, sellaisina kuin niistä ovat nimikkeen ruotsinkielinen sanamuoto sekä 3—5 § laissa 710/1987, seuraavasti:

2 §

Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipoliitiikan instituutti toimii oikeusministeriön hallinnonalalla. Instituutin tavoitteista ja tehtävistä määrätään Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa tehdyssä sopimuksessa (Sops 41 ja 42/1982). Tässä toiminnassaan instituutti on itsenäinen ja riippumaton.

3 §

Instituutilla on neuvottelukunta, johon kuuluvat:

- 1) Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin määräämät puheenjohtaja ja neljä jäsentä;
- 2) kolme valtioneuvoston määräämää kansainväliseen kriminaalipoliittiseen yhteistyöhön perehtynyttä jäsentä;
- 3) virkansa perusteella instituutin johtaja;
- 4) ilman äänioikeutta Yhdistyneiden Kansakuntien huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaavan toimiston edustaja.

4 §

Instituutissa on johtaja, sen tehtävänalaaan perehtyneitä virkamiehiä sekä tarvittaessa muuta henkilöstöä.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2022 vp

5 §

Instituutin johtajan nimittää valtioneuvosto enintään viideksi vuodeksi kerrallaan neuvottelutuaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin kanssa. Oikeusministeriö nimittää vakinaiset virkamiehet ja ottaa työntekijät toistaiseksi voimassaolevaan työsopimussuhteeseen neuvoteltuaan instituutin johtajan kanssa.

6 §

Tarkemmat säännökset henkilöstöstä, virkamiesten erityisistä kelpoisuusvaatimuksista, nimitämisestä virkaan tai virkasuhteeseen, johtajan tehtävistä ja sijaisista, avustuksista, neuvottelukunnan toiminnasta ja neuvottelukunnan jäsenille suoritettavista korvauksista sekä eräiden asiakirjojen toimittamisesta Yhdistyneille Kansakunnille annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Instituutin työjärjestyksen antaa instituutin johtaja. Työjärjestyksessä määrätään johtamisesta, sisäisestä organisaatiosta ja työnjaosta, virkamiesten tehtävistä ja niiden järjestämisestä, asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta sekä sijaisista. Työjärjestyksessä voidaan määrätä myös muista instituutin hallintoon kuuluvista ja toiminnan järjestämiseksi tarpeellisista asioista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä 13.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Juho Kautto vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila